

**WETENSCHAPPELIJK COMITE
VAN HET FEDERAAL AGENTSCHAP VOOR DE VEILIGHEID
VAN DE VOEDSELKETEN**

ADVIES 16-2012

Betreft: Ontwerp van koninklijk besluit tot vaststelling van veterinaire wetgeving voor het intracommunautaire handelsverkeer en de invoer uit derde landen van pluimvee en broedeieren en tot vaststelling van de toelatingsvoorwaarden voor inrichtingen voor pluimvee. (Dossier Sci Com 2011/24)

Advies goedgekeurd door het Wetenschappelijk Comité op 27/04/2012.

Samenvatting

Er werd aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om het ontwerp van koninklijk besluit tot vaststelling van veterinaire wetgeving voor het intracommunautaire handelsverkeer en de invoer uit derde landen van pluimvee en broedeieren en tot vaststelling van de toelatingsvoorwaarden voor inrichtingen voor pluimvee te evalueren.

Het Wetenschappelijk Comité heeft een aantal algemene en specifieke opmerkingen op het ontwerp geformuleerd en heeft daarnaast de gestelde vragen behandeld.

Het Wetenschappelijk Comité stelt voor om het gezondheidscontroleprogramma voor *Salmonella* Pullorum-Gallinarum bij fokpluimvee en legpluimvee voortaan uit te voeren op basis van bacteriologisch onderzoek op faeces, gezien de interferentie met vaccinantistoffen tegen *Salmonella* Enteritidis bij het uitvoeren van serologie. Bij de isolatie van *Salmonella* Pullorum-Gallinarum is het wel van belang dat het gebruik van semi-solide voedingsbodems wordt vermeden.

Tenslotte heeft het Wetenschappelijk Comité, op basis van de beschikbare analyseresultaten en gegevens uit de literatuur, de normen voor drink- en reinigingswater andere dan leidingwater beoordeeld en heeft nieuwe voorstellen geformuleerd.

Summary

Advice 16-2012 of the Scientific Committee of the FASFC on a draft royal decree on the veterinary regulations for the intra-Community trade in, and imports from third countries of, poultry and hatching eggs and on the conditions for authorization for poultry holdings.

The Scientific Committee of the FASFC was asked to evaluate a draft Royal Decree on the veterinary regulations for the intra-Community trade in, and imports from third countries of, poultry and hatching eggs and on the conditions for authorization for poultry holdings.

The Scientific Committee has formulated a number of general and specific remarks on the draft royal decree and has furthermore answered the questions that were posed.

The Scientific Committee proposes to organize from now on the health control program for *Salmonella* Pullorum-Gallinarum for breeding poultry and laying hens based on a bacteriological ex-

amination of faeces, because of the interference with vaccine antibodies against *Salmonella* Enteritidis when performing serological tests. It is however important to avoid semi-solid culture media for the isolation of *Salmonella* Pullorum-Gallinarum.

Finally the Scientific Committee has evaluated the standards for drinking and cleaning water other than tap water, based on available results of water analyses and data from scientific literature, and has formulated new propositions.

Sleutelwoorden

pluimvee – wetgeving – epidemiologische bewaking – toelatingsvoorwaarden

1. Referentietermen

1.1. GESTELDE VRAGEN

Er werd aan het Wetenschappelijk Comité gevraagd om een wetenschappelijk advies te geven over het voorgelegde ontwerp KB. Meer specifiek werden de volgende vragen gesteld:

- er wordt een advies over een alternatief gezondheidscontroleprogramma voor de bestrijding van *Salmonella* Pullorum en *Salmonella* Gallinarum gevraagd dat rekening houdt met de controlevoorschriften van de Richtlijn 2009/158/EG maar waarbij het bestaande vaccinatieprogramma bij fokpluimvee tegen zoönotische *Salmonella* de bekomen resultaten niet beïnvloedt.
- er wordt gevraagd of de bacteriologische en chemische normen voor de kwaliteit van het drinkwater en reinigingswater zoals vastgelegd in bijlage III, D, van het ontwerp, en die werden hernomen uit het vademecum voor de gezondheidskwalificatie, nog voldoen.

1.2. WETTELIJKE CONTEXT

Het ontwerp beoogt een grondige herwerking van diverse regelgevingen in de pluimveesector en het samenbrengen ervan in één enkel koninklijk besluit:

- Het omzetten van de Richtlijn 2009/158/EG die de Richtlijn 90/539/EEG heeft vervangen. De regelgevingen van de Richtlijn 90/539/EEG zaten vervat in 6 verschillende KB's welke nu samenkomen in dit voorgelegde ontwerp KB.
- Het samenbrengen van alle toelatingsvoorwaarden voor pluimveebedrijven die voorheen in het KB van 10 augustus 1998 houdende bepaalde voorschriften voor de gezondheidskwalificatie van pluimvee vervat waren.
- Het updaten van de terminologie uit 'oude' besluiten.
- Het aanpassen van de (oude) procedures aan de (horizontale) regelgeving van het FAVV.

Overwegende de besprekingen tijdens de werkgroepvergaderingen van 19/12/2011, 13/02/2012 en de plenaire zittingen van 17/02/2012 en 20/04/2012

geeft het Wetenschappelijk Comité het volgende advies :

2. Advies

2.1. ALGEMENE OPMERKINGEN

Het Wetenschappelijk Comité dringt erop aan om de definitie van een toom pluimvee in het KB aan te passen zodat een vlotte en ondubbelzinnige registratie van gegevens in de databanken mogelijk wordt, o.a. voor wat betreft laboratoriumresultaten, behandelingen en vaccinaties.

Er wordt opgemerkt dat sportduiven en andere sportvogels niet onder de regelgevingen van dit KB vallen aangezien het in dit geval niet om bedrijven gaat die als primaire activiteit de productie van vlees hebben, ook al komen veel sportvogels na hun carrière in de voedselketen terecht. Het Wetenschappelijk Comité raadt dan ook aan om voor deze hobbybedrijven minimale maatregelen te voorzien die een goede waarborg van de veiligheid van de voedselketen geven.

Het Wetenschappelijk Comité vraagt om de correcte wetenschappelijk (verkorte) schrijfwijze van de verschillende kiemen doorheen het KB te respecteren: *Mycoplasma gallisepticum*, *Mycoplasma meleagridis*, *Salmonella enterica* serovar Enteritidis, *Salmonella enterica* serovar Typhimurium, en *Salmonella enterica* subsp. *arizonae*. Voor *Salmonella enterica* serovar Gallinarum (die biovars Gallinarum en Pullorum omvat) kan in de context van dit KB de verkorte schrijfwijze *Salmonella* Gallinarum en *Salmonella* Pullorum worden gebruikt.

2.2. SPECIFIEKE OPMERKINGEN

- Artikel 2:

Het is verwarrend om de termen bevoegde dierenarts en bedrijfsdierenarts naast elkaar te blijven gebruiken.

- Artikel 36:

Het Wetenschappelijk Comité had geen inzage in het protocol waarvan sprake is in artikel 36 (“De verenigingen organiseren de gezondheidscontroleprogramma’s volgens een protocol dat is afgesloten met het Agentschap”) en kan bijgevolg hierover ook geen uitspraak doen.

- Artikel 39 §2:

Het Wetenschappelijk Comité stelt voor om de toegepaste behandelingen bij te houden in het vermelde register.

- Artikel 46:

Er werd nog een wijziging doorgevoerd aan het voorgelegde ontwerp KB met betrekking tot de verschillende toelatingen per diersoort en categorie van pluimvee vermeld in artikel 46. De vermelde toelatingen 10.3, 10.4, 10.5 en 10.6 vallen in het nieuwe voorstel allemaal onder toelating 10.2; verder slaan de toelatingen niet meer enkel op het handelsverkeer maar ook op het houden van de betrokken dieren op zich. Het Wetenschappelijk Comité verklaart zich akkoord met deze wijzigingen op voorwaarde dat de gedetailleerde gegevens (bv. diersoort) van de bedrijven opgenomen worden en beschikbaar blijven in de databanken van het FAVV.

- Bijlage I, Hoofdstuk III:

Het Wetenschappelijk Comité wenst op te merken dat *Salmonella enterica* subsp. *arizonae* voorsnog niet voorkomt bij kalkoenen in België. Deze ziekte is wel in andere landen (bv. US) een groot probleem. In het opzicht van een vroegtijdige detectie van de introductie van deze ziekte en om te voldoen aan de Richtlijn 2009/158/EG is het Wetenschappelijk Comité van mening dat het uitvoeren van een gezondheidscontroleprogramma voor *Salmonella enterica* subsp. *arizonae* bij kalkoenen een goede zaak is.

- Bijlage II, deel A, 2.: ‘Elke hygiënesluis dient voorzien te zijn van een douche’.

Het Wetenschappelijk Comité vindt deze zin te vaag en te vrijblijvend en wenst onder Deel B (Uitbatingsvoorwaarden) toe te voegen dat het goed gebruik van de douche verplicht is en dat in het ideale geval het een doorloopdouche dient te zijn.

- Bijlage II, deel B, 6. a): ‘een bacteriologisch gezond hok’.

De tekst wil de mogelijkheid openlaten om een klassieke reiniging en ontsmetting, waarbij naast mogelijke pathogenen ook de bedrijfseigen flora vernietigd wordt, te vervangen door een behandeling die de natuurlijk voorkomende kiemen op het bedrijf spaart. Het Wetenschappelijk Comité meent dat het bijzonder moeilijk te bewijzen zal zijn dat dergelijke behandeling evenwaardig is aan een klassieke reiniging en ontsmetting. Bovendien is het begrip “bacteriologisch gezond hok” niet gedefinieerd. Het Wetenschappelijk Comité is van mening dat het op dit ogenblik onmogelijk is om werkbare criteria op te stellen en is dan ook voorstander om de zin “Dit eindresultaat is een bacteriologisch gezond hok” te schrappen.

- Bijlage II, deel B, 6. b) en c):

Het Wetenschappelijk Comité wenst het woord 'minstens' toe te voegen voor 2x per jaar onder b) en voor 1x per 2 jaar onder c).

- Bijlage III, B.: gezondheidscontroleprogramma *Salmonella enterica* subsp. *arizonae*, *Salmonella Pullorum-Gallinarum*.

Het Comité is van mening dat het uitvoeren van serologisch onderzoek bij fokpluimvee naar antistoffen voor *Salmonella Pullorum-Gallinarum* van weinig nut is gezien de kruisreactie met antistoffen tegen *Salmonella Enteritidis* door de verplichte vaccinatie van fokpluimvee tegen *Salmonella Enteritidis*. Aangezien er tot op heden geen selectieve serologische test beschikbaar is die het verschil tussen antistoffen tegen het *Salmonella Enteritidis* vaccin en antistoffen gericht tegen *Salmonella Pullorum-Gallinarum* kan maken, stelt het Comité voor het controleprogramma voortaan te beperken tot het bacteriologisch onderzoek van faeces van dieren op de leeftijd van 22 weken (tezelfdertijd met de officiële controle voor zoönotische *Salmonella* spp.). Hierbij is het belangrijk dat er gebruik wordt gemaakt van aanrijkingsmedia die de groei van niet mobiele *Salmonella* spp. zoals *Salmonella Pullorum-Gallinarum* toelaten (dus vermijden van het gebruik van MSRV of andere semi-solide voedingsbodem). Daarnaast is het belangrijk rekening te houden met de aanwezigheid van klinische symptomen en eventuele letsels van de dieren.

Verder is het Wetenschappelijk Comité voorstander om het gezondheidscontroleprogramma voor *Salmonella Pullorum-Gallinarum* op basis van bacteriologisch onderzoek op faeces ook uit te voeren bij legpluimvee en bij voorkeur bij het begin van de productie. In dat verband kan de staalname voor zoönotische *Salmonella* spp., die nu reeds uitgevoerd wordt door de pluimveehouder op de leeftijd van 24 weken, eveneens gebruikt worden mits er naast de gangbare aanrijkingsmedia ook gebruik wordt gemaakt van aanrijkingsmedia voor niet mobiele *Salmonella* spp. De bemonsteringen voor *Salmonella Gallinarum/Pullorum* worden bij zowel leghennen als bij fokdieren het best door onafhankelijke staalnemers uitgevoerd.

Voor wat betreft het gezondheidscontroleprogramma voor *Salmonella enterica* subsp. *arizonae* bij kalkoenen moet de serologie wel behouden worden, maar raadt het Comité aan ook rekening te houden met de aanwezigheid van klinische symptomen.

Om deze redenen stelt het Wetenschappelijk Comité dan ook voor om de zinnen onder "Als controlevoorschriften gelden dat:" als volgt aan te passen:

- a) 'De besmetting wordt vastgesteld via bacteriologisch en eventueel serologisch onderzoek rekening houdend met eventuele klinische symptomen en aanwezigheid van typische letsels'.
  - Onder b) moet eveneens faeces als matrix vermeld worden.
  - c) blijft onveranderd.
- Bijlage III, C.: Gezondheidscontroleprogramma *Mycoplasma gallisepticum* en *Mycoplasma meleagridis*

Het Wetenschappelijk Comité merkt op dat dit controleprogramma enkel slaat op kippen en kalkoenen. Nochtans is het beschreven dat beide kiemen ook voorkomen bij andere species zoals fazanten, patrijzen, kwartels en pauwen (Cookson en Shivaprasad, 1994; Bradbury *et al.*, 2001; Welchman *et al.*, 2002; Bencina *et al.*, 2003; Tuerkyilmaz *et al.*, 2007; Vitula *et al.*, 2011; Toplu *et al.*, 2012). Het Comité raadt dan ook aan ook bij deze species een gezondheidscontroleprogramma te voorzien.

- Bijlage III, D.: Kwaliteit van het water

Het Wetenschappelijk Comité stelt vast dat er in de literatuur weinig concrete informatie te vinden is over de wetenschappelijke basis van de voorgestelde normen. Daarom werden de resultaten

van de wateranalyses, uitgevoerd in 2011 door DGZ en ARSIA, opgevraagd. Hieruit bleek dat over het algemeen de kwaliteit van drink- en reinigingswater voor pluimvee aan de voorgestelde normen voldeed.

Het Wetenschappelijk Comité stelt voor dat de overheid, bij het onderzoek van de waterkwaliteit, instructies zou opleggen omtrent de wijze van staalname (o.a. plaats van staalname en benodigde volume) en omtrent de analysetechnieken om tot uniforme en vergelijkbare resultaten te komen. Verder wordt aangeraden de resultaten van de wateranalyses centraal te verzamelen en op te volgen zodat een eventuele bijsturing van de normen in de toekomst op een meer gefundeerde wijze zou mogelijk worden..

Op basis van expertopinie en van de analyseresultaten van DGZ en ARSIA van het jaar 2011 stelt het Wetenschappelijk Comité voor om de normen als volgt aan te passen:

a) Bacteriologisch onderzoek

De bedoeling van het bacteriologisch onderzoek is een beeld te krijgen van de algemene hygiëne van het water en het opsporen van fecale contaminatie.

Daartoe wordt aangeraden om de norm van ≤ 100.000 kve/ml voor totaal kiemgetal te behouden, maar er dient gespecificeerd te worden dat de analyse bij 22°C dient te gebeuren. Deze parameter geeft informatie omtrent de algemene hygiënetoestand van het drinkwater.

Het Comité stelt voor om de norm voor *E. coli* te verstrengen naar ≤ 1000 kve/100ml gebaseerd op de normen voor putwater voorgesteld door ANSES (2010) en de resultaten van analyses uitgevoerd door DGZ en ARSIA. De norm wordt uitgedrukt per 100 ml naar analogie met het gebruikelijke staalvolume.

Het Comité acht het niet nuttig de aanwezigheid van *Salmonella* in water routinematig te onderzoeken en stelt dan ook voor deze parameter te laten vallen. Wel is het aangeraden dat op bedrijven waar een besmetting met *Salmonella* werd aangetoond, het water te onderzoeken op de aanwezigheid van *Salmonella* om de bron van de besmetting op te sporen.

De term 'fecale streptococci' dient vervangen te worden door 'intestinale enterococci'. Het Wetenschappelijk Comité stelt voor om de norm voor intestinale enterococci te verhogen naar ≤ 1000 kve/100ml gebaseerd op de normen voor putwater voorgesteld door ANSES (2010) en de resultaten van analyses uitgevoerd door DGZ en ARSIA. Opnieuw wordt de norm uitgedrukt per 100 ml naar analogie met het gebruikelijke staalvolume.

Een overzicht van normen voor bacteriologisch onderzoek wordt weergegeven in Tabel 1.

Tabel 1: Normen voor bacteriologisch onderzoek van drink- en reinigingswater voor pluimvee

<u>Onderzoek</u>	<u>Resultaat</u>
Totaal kiemgetal bij 22°C	≤ 100.000 kve/ml
Totaal <i>E.coli</i>	≤ 1000 kve/100ml
Intestinale enterococci	≤ 1000 kve/100ml

Kve= kolonievormende eenheden

b) Chemisch onderzoek

Het Wetenschappelijk Comité stelt voor om de ondergrens van de norm voor pH van het water te verlagen tot 3,5 om een effectieve aanzuring van het drinkwater ter preventie van de kolonisatie van pathogenen toe te laten.

Er wordt aangeraden de norm voor Fe te behouden. Te hoge concentraties Fe hebben niet onmiddellijk grote implicaties voor de gezondheid van pluimvee, maar kunnen wel smaak- en kleurafwijking van het water veroorzaken en ingeval van drinkwatermedicatie kan er, zoals bij andere

2-waardige kationen, complexvorming optreden met de aanwezige medicatie in het water (Vermeulen *et al.*, 2002).

Aangezien de hardheid van water bestemd voor menselijke consumptie niet dient gemeten te worden volgens de huidige wetgeving (KB van 14/01/2002 en de Richtlijn 98/83/EG) stelt het Wetenschappelijk Comité voor om deze parameter niet langer verplicht op te nemen. Het kan echter wel van belang zijn deze parameter te laten bepalen ingeval er zich verminderde wateropname en gezondheidsproblemen bij de dieren voordoen en ingeval er drinkwatermedicatie toegepast wordt.

Er wordt aangeraden om de norm voor nitriet te behouden aangezien dit een toxische component is voor pluimvee en bovendien een indicator is voor bacteriële contaminatie van het water (Vermeulen *et al.*, 2002).

Aangezien Mn zelfs in hoge doseringen relatief weinig toxisch is voor dieren en hoge concentraties Mn meestal gepaard gaan met hoge concentraties Fe (ANSES, 2010) stelt het Wetenschappelijk Comité voor om deze parameter niet langer op te nemen in het routineonderzoek. Opnieuw kan het echter van belang zijn deze parameter te laten bepalen ingeval er zich verminderde wateropname en gezondheidsproblemen bij de dieren voordoen en ingeval er drinkwatermedicatie toegepast wordt.

Een overzicht van normen voor chemisch onderzoek wordt weergegeven in Tabel 2.

Tabel 2: Normen voor chemisch onderzoek van drink- en reinigingswater voor pluimvee

Onderzoek	Resultaat
pH	3,5 - 9
Fe	≤2,5 mg/l
Nitriet	≤1 mg/l

Het Wetenschappelijk Comité wenst te benadrukken dat de voorgestelde waternormen onder voorbehoud van nieuwe kennis zijn geformuleerd en raadt dan ook aan om deze normen te herzien van zodra nieuwe wetenschappelijke gegevens beschikbaar komen.

3. Besluit

Het Wetenschappelijk Comité stelt voor om het gezondheidscontroleprogramma voor *Salmonella Pullorum-Gallinarum* bij fokpluimvee en legpluimvee voortaan uit te voeren op basis van bacteriologisch onderzoek op faeces, gezien de interferentie met vaccinantistoffen tegen *Salmonella Enteritidis* bij het uitvoeren van serologie. Bij de isolatie van *Salmonella Pullorum-Gallinarum* is het wel van belang dat het gebruik van semi-solide voedingsbodems wordt vermeden.

Het Wetenschappelijk Comité stelt, op basis van de beschikbare analyseresultaten en van gegevens uit de literatuur, voor de normen voor drink- en reinigingswater andere dan leidingwater aan te passen aan de geformuleerde voorstellen.

Voor het Wetenschappelijk Comité,

De Voorzitter,

Prof. Dr. Ir. André Huyghebaert

Brussel, 08/05/2012

Referenties

- ANSES. État des lieux des pratiques et recommandations relatives à la qualité sanitaire de l'eau d'abreuvement des animaux d'élevage. 2010. <http://www.anses.fr/Documents/ALAN2008sa0162Ra.pdf>
- Bencina D, Mrzel I, Rojs OZ, Bidovec A, Dovc A: Characterisation of *Mycoplasma gallisepticum* strains involved in respiratory disease in pheasants and peafowl. *Veterinary Record* 2003, 152(8):230-234.
- Bradbury JM, Yavari CA, Dare CM: Mycoplasmas and respiratory disease in pheasants and partridges. *Avian Pathology* 2001, 30(4):391-396.
- Cookson KC, Shivaprasad HL: *Mycoplasma gallisepticum* infection in chukar partridges, pheasants and peafowl. *Avian Diseases* 1994, 38(4):914-921.
- Toplu N, Avci H, Epikmen ET: Pathomorphological and immunohistochemical examinations in naturally infected partridges (*Alectoris chukar*) and Japanese quails (*Coturnix coturnix japonica*) with *Mycoplasma gallisepticum*. *Ankara Universitesi Veteriner Fakultesi Dergisi* 2012, 59(1):29-34.
- Tuerkyilmaz S, Coeven F, Eskiizmirli S: Detection of antibodies produced in quails (*Coturnix coturnix japonica*) against *Mycoplasma gallisepticum* with different serological tests. *Turkish Journal of Veterinary & Animal Sciences* 2007, 31(4):267-270.
- Vermeulen B, De Backer P, Remon JP. Drug administration to poultry. *Advanced Drug Delivery Reviews* 2002, 54: 795-803.
- Vitula F, Peckova L, Bandouchova H, Pohanka M, Novotny L, Jira D, Kral J, Ondracek K, Osickova J, Zendulkova D *et al*: *Mycoplasma gallisepticum* infection in the grey partridge *Perdix perdix*: outbreak description, histopathology, biochemistry and antioxidant parameters. *Bmc Veterinary Research* 2011, 7.
- Welchman DD, Bradbury JM, Cavanagh D, Aebischer NJ: Infectious agents associated with respiratory disease in pheasants. *Veterinary Record* 2002, 150(21):658-664.

Leden van het Wetenschappelijk Comité

Het Wetenschappelijk Comité is samengesteld uit de volgende leden:

D. Berkvens, C. Bragard, E. Daeseleire, P. Delahaut, K. Dewettinck, J. Dewulf, L. De Zutter, K. Dierick, L. Herman, A. Huyghebaert, H. Imberechts, G. Maghuin-Rogister, L. Pussemier, K. Raes*, C. Saegerman, B. Schiffers, M.-L. Scippo*, W. Stevens*, E. Thiry, T. van den Berg, M. Uyttendaele, C. Van Peteghem.

*: Uitgenodigde experten

Dankbetuiging

Het Wetenschappelijk Comité dankt de Stafdirectie voor risicobeoordeling, de leden van de werkgroep voor de voorbereiding van het ontwerpadvies.

De werkgroep was samengesteld uit:

Leden Wetenschappelijk Comité	H. Imberechts (verslaggever), J. Dewulf, K. Dierick, L. De Zutter, L. Herman,
Externe experten	S. De Vliegheer (UGent), F. Pasmans (UGent)

Wettelijk kader van het advies

Wet van 4 februari 2000 houdende oprichting van het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, inzonderheid artikel 8;

Koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen;

Huishoudelijk reglement, bedoeld in artikel 3 van het koninklijk besluit van 19 mei 2000 betreffende de samenstelling en de werkwijze van het Wetenschappelijk Comité ingesteld bij het Federaal Agentschap voor de Veiligheid van de Voedselketen, goedgekeurd door de Minister op 9 juni 2011.

Disclaimer

Het Wetenschappelijk Comité behoudt zich, te allen tijde, het recht voor dit advies te wijzigen indien nieuwe informatie en gegevens ter beschikking komen na de publicatie van deze versie.